

ZBORNİK RADOVA: CROSSING MOUNTAINS: THE CHALLENGES OF DOING ENVIRONMENTAL HISTORY, RACHEL CARSON CENTER PERSPECTIVE, ED. MARCUS HALL, PATRIC KUPPER, MUNICH, 2014, 76 STR.

Posljednjih nekoliko desetljeća svjetska historiografija je sve više okrenuta ka izučavanju ekohistorije. Osim toga što je porast ekološke svijesti dao doprinosa u izučavanju ekohistorije, postalo je jasno koliko zapravo ekohistorijska dimenzija može da ponudi u razmatranju određenih povijesnih događanja. Dalekosežnost i multiprimjenjivost ekohistorijskih istraživanja osim što je naučnicima (ne samo povjesničarima), ponudila niz mogućnosti za stvaranje različitih projekata koji su itekako primjenjivi na različite znanstvene sfere, ona su važna i u kontekstu ukazivanja na neka događanja sa svrhom stvaranja pouke za budućnost. Veliki doprinos u tom kontekstu daje *Rachel Carson Center for Environment and Society (RCC)*. *RCC Perspectives* digitalna publikacija pruža razne mogućnosti. Osim mogućnosti publiciranja različitih ekohistorijskih studija kroz brojne aspekte ona radi i na podsticnju za stvaranje novih perspektiva koje se bave odnosom čovjeka i njegovog okoliša.

* * *

U okviru *RCC Perspectives* u travnju 2014. godine objavljen je Zbornik radova *Crossing Mountains: The Challenges of Doing Environmental History*, čiji su urednici Marcus Hall i Patrick Kupper. Na ukupno 76. stranica autori Patrick Kupper, Philippe Forêt, Emily Waklid, Mei Xuequin, Jon Mathieu, Richard Tucker, Chris Conte i Marcus Hall uspjeli su obuhvatiti istraživanjem glavne planinske lance pet kontinenata. Samim time, jasno je da se radi o vrlo opsežnoj studiji, koja je vrijedna i u smislu različitosti proučavanih tematika. Dakle, proučavane su Alpe, Kineske planine, Himalaji, Istočne planine (*Eastern Highlands*), Ande i Rocky Mountains ili tzv. Stjenovite planine kroz jedan koautorski rad i šest autorskih studija.

Ovaj odličan i vrlo zanimljiv projekt koji je obuhvatio multidisciplinarne studije o ne samo planinskim krajolicima, nego i o širim pitanjima povezanim sa ovom tematikom sušio je granice ekohistorijskih proučavanja. Dakle, tu je riječ o višeslojnom istraživanju planinskih fenomena kroz predstavljanje izvorne građe, dometa i mogućnosti istraživanja, te različitim percepcijama istih. Zapravo ova studija je putem multiperspektivnog istraživanja planinskih fenomena, nastojala te fenomene prezentirati kao model za predstavljanje širih istraživačkih ekohistorijskih izazova što bi moglo da djeluje podsticajno na nastanak drugih ekohistorijskih radova. Vrijednost ovog zbornika jeste i to što pokazuje i dimenziju neistraženog. A povijest nije samo ono što je istraženo, povijest je i ono što još uvijek čega da bude otkriveno i istraženo.

* * *

Urednik i autor uvodnog dijela ovog zbornika, Patrick Kupper, profesor povijesti na University of Innsbruck, svoj uvod nazvao je »Challenges in Environmental History« te je u njemu prvo objasnio na koji način je uopće došlo do stvaranja ovakvog jednog projekta. Dakle, u kolovozu 2013. godine, na četvrtoj ESEH ljetnoj školi su napravljeni prvi temelji nastanku ovog zbornika. Zapravo zbornik je revidirana verzija šest priloga koji su tada predstavljeni. On zaključuje da svi ovi radovi u zborniku mogu biti vodič za izazove sa kojima se ekohistoričari mogu sresti u svojim izučavanjima, osobito planinskih regiona. U ovom uvodnom dijelu autor Kupper je napravio klasifikaciju radova u zborniku, te ga je podijelio u tri odjeljka, a zatim je detaljnije obrazložio razloge i kriterije pri toj klasifikaciji. Prema njemu prvom odjeljku pripadaju studije autora Philippe Forêt i Emily Wakild, drugom odjeljku koautorski rad autora Mei Xueqin i Jona Mathieua i konačno trećem odjeljku pripadaju studije autora Richarda Tuckera, Crhisa Contea i Marcusa Halla. Na kraju on objašnjava da ovi radovi naglašavaju brojne izazove proučavanja planinske ekohistorije, otkrivaju i pitanja koja proširuju težnju za proučavanje ekohistorije u bilo kojem predjelu. Autor Kupper na kraju naglašava i da je jedan od ciljeva ovog zbornika radova jeste da motivira i ponudi smjernice mladim, ali i iskusnim povjesničarima za nešto profesionalnije izučavanje ekohistorije.

Nakon uvodnog dijela, autor Philippe Forêt u svom radu »Challenges to Fieldwork before 1914 and Today: Adaptation, Omission, Rediscovery« se ukratko bavi konceptima istraživanja ekohistorije, tačnije faktorima koji utječu na proučavanje. Svoj rad je podijelio na uvod, dva poglavlja (unutar kojih se nalazi po pet podpoglavlja) i zaključak. U uvodu objašnjava i termin »lipography« koji je skovao, a koji se odnosi na suzbijanje ili izostavljanje određenih dokaza (ili činjenica), što kako navodi dovodi do novih ograničenja, a onda sve postaje moguće. U tom kontekstu autor uvodi i u problematiku sistematičnost izučavanja prije Prvog svjetskog rata i izazova koji su prisutni danas. U prvom dijelu bavi se izazovima koji se javljaju u terenskim istraživanjima planinskih predjela danas. U drugom dijelu bavi se istim izazovima, samo jedno stoljeće ranije. Pri tome je ponudio primjere. Autor zaključuje kako je upoređivanje izazova terenskih istraživanja planina prije 1914. godine i onih danas može biti učinjeno stavljajući ih u širi kontekst odnosa između geografije, terenskih metoda, agencija za finansiranje, akademskih mreža i članstva u *Hakluyt Society*-u. On navodi i da bi bio potreban opis koncepata, tehnika, vrijednosti i borbenog duha koji su utjecali na lokalni terenski rad i globalno teoriziranje, smatra da bi to pomoglo da se aktualiziraju stoljeće ranije pokrenuti izazovi, jer je potrebna procjena rezultata sa terena. Autor je svoj rad nastojao potkrijepiti prigodnim ilustracijama, koje također mogu biti predmeti istraživanja, te je rasvijetlio koncept rezultatnog propust podataka kroz primere istraživanja planina Dalekog istoka.

Emily Wakild, profesorica na Boise State University-u, svoj doprinos ovom zborniku radova dala je u vidu studije »The Challenge of Scale in Environmental History: A small Meditation on a Large Matter«. Svoj rad je podijelila na uvod i pet dijelova i zaključak. U uvodnom dijelu autorica postavlja pitanje kako povjesničari mogu da uravnoteže izuzetke od širih obrazaca kako bi shvatili njegov pravi značaj. Autorica smatra da planine nude ilustrativni način razmišljanja o povijesnoj ljestvici, te dao ne kao takve oblikuju tijekom povijesti. Kao takve, kako navodi njih treba shvatati kao metafore za izazove povezane sa višestrukim razinama analiza na kojima se mogu razmatrati ekohistorijski projekti. U prvom dijelu autorica Wakild razmatra kako uključivanje neljudskih čimbenika u priču o prošlosti može otvoriti brojne perspektive i na primjerima Latinske Amerike objašnjava kako razumjeti koncepte utjecaja prošlosti na sadašnjost. Narednim dijelovima razmatra pitanje prostora, te navodi kako mnoga mjesta, nacije i države ne postoje po ekološki osjetljivim parametrima i kako ekološki fenomeni nadmašuju političke granice. Razmatra i kako mjeriti kulturu i primijeniti demografske ljestvice. Autorica se bavi i biljkama, mikrobima i životinjama kao čimbenicima oblikovanja ljudske povijesti i nudi slučajeve sa prostora Latinske Amerike. Ona smatra da je pretpostavka ekohistorije ozbiljno razumijevanje neljudske prirode. Na kraju se bavi praktičnim i političkim teškoćama u organizacijskom smislu gdje govori o tim dometima na dijelu Anda. Autorica zaključuje da ne postoji ni jedno savršena skala, te da povijest uzima mnogo formi, kao i da izazov povijesti okoliša postaje stvaranje selekcije na više kategorija.

Mei Xueqin, povjesničar moderne svjetske povijesti na Tsinghua University-u i Jon Mathieu, profesor povijesti na Lucerne University-u autori su jednog koautorskog rada u ovom zborniku radova. Njihov rad »Mountains beyond Mountains: Cross-Cultural Reflections on China« posebno je interesantan jer je formiran kao razgovor dva autora. Zapravo, ovaj rad se bavi fenomenom »istraživanja preko granica kulture«. Mathieu je dok je pisao knjigu o komparativnoj povijesti planina svojim istraživanjem obuhvatio i Kinu. Tu se javio i problem nepoznavanja jezika, pa nije mogao čitati izvornu građu. On kako navodi proučava Kineske planine »sa vanjske strane«. Sa druge strane, autor Xueqin rasvjetljava kulturnu tradiciju Kineskih planina. On je dobro upoznat sa tamošnjim fenomenima, pa on govori o kineskim planinama »iz unutrašnjosti«. Zaključno, Mathieu priznaje kako je dobio dobru lekciju o kineskim planinama i kako je znanstvena sutranja u široj zajednici izuzetno važna za istraživanje. Navodi i kako je međukulturalna komunikacija i dalje izazov, ali da je ostvarim i zabavna. Autor Xueqin zaključno smatra da je moguće prijeći i fizičke i kulturne barijete, te kao bolje razumjeti i prirodu i sebe. Iz ovog interesantno koncipiranog rada vidi se kako je prednost stvaranja ekohistorije zaista globalna i da mora uključivati različite lokalne perspektive, ali i kako neke druge perspektive mogu da ponude interesantna rješenja.

Richard Tucker, predavač u Scholl of Natural Resources and Environment na Michigan University-u, napisao je rad u ovom zborniku koji nosi naziv »Pursuing Environmental History on India's Himalayas: Challenges and Rewards«. U uvodnom dijelu govori o kompleksnosti istraživanja prostora Himalaja.

Bavi se fenomenima lokalizma i nacionalizma tih prostora. Iznosi i vlastita iskustva i govori o izazovima za istraživanja, radnim uvjetima i političkoj situaciji. Autor Tucker piše ekosustavu Himalaja, te dinamičnosti terena, ali i o poteškoćama koje taj teren predstavlja za istraživače. Autor govori i o ranijoj povijesti Himalaja, bogatstvu i moći. Bazirao se i na šire perspektive, ali i suvremene primjene određenih fenomena. Autor govori o području i temama njegovog rada i istraživanja, gdje se posebno dotiče politike zaštite životne sredine, kontrole eksploatacije te, upravljnja šumama u Indiji. Na kraju govori rezultatima rada i onime što se suočio. Njegov rad je od velike važnosti za današnje javne rasprave u ovom kontekstu.

Christopher Conte, profesor povijesti na Utah State University-u, u svome radu »Africa's Mountains: Collecting and Interpreting the Past« govori o Afričkim planinama, te tome koliko se planinska područja razlikuju od drugih u Africi. Ova studija se bavi izazovima sakupljanja i tumačenja podataka o povijesti istočne Afrike, koja je ovde definisana kao ekološka kategorija koja obuhvata strme uzdužene planine, kao i daleko blago nagnute šipove i platoe koje se nalaze iznad 2.000 m. U ovom radu autor je opisivao praktične probleme rada u Istočnoj Africi. On navodi i da su tijekom povijesti, područja visokih regiona širom istočne Afrike su bila svjedoci sukoba oko zemlje, vode i šuma. Što je vrlo interesantno polazište za nastajanje ekohistorijskih studija. Naravno, o krizama i previranjima uvijek ima mjesta u povijesnim zapisima, ali je povijest visokim područjima manje vidljiva, ali ne i manje važna. To su pitanja kojima se autor Conte, također bavi u svom radu. Zaključuje da u cjelini, planine u istočnoj Africi imaju tendenciju da budu intenzivno upravljane sredinama podložnim dramatičnim ekološkim transformacijama. Govori o radu i suradnji afričkih kolega pri istraživanju ovakve tematike, ističući kako su istaživanja humanističkih znanosti potpuno ograničena od prirodnih znanosti u Africi. Još jedna dimenzija koja ovaj rad čini interesantniji, jeste i da autor Conte govori o vlastitim iskustvima rada na terenu u Africi.

Autor Marcus Hall, viši predavač na Institute of Evolutionary Biology and Environmental Studies of the University of Zurich u svom radu »Conspicuous Elevations and the High Art of Posing the Right Question« se na samom početku poziva na riječi geografa Rodericka Peattiea sa rasprave o planinama 1936. godine, koji pojašnjava pojam planine u smislu nadmorske visine u zavisnosti od perspektive promatranja posmatrača. Autor ističe koliko su planine zbog toga inspirisale mnoge pustolovce, pjevače, pjesnike, naučnike. On spominje i svoju doktorsku disertaciju koja je za cilj imala porediti evropske i američke planine. Ustvari, njegova disertacija ticala se povijesti restauracije, koristeći planine kao mjesta koja su posjećena, degradirana, negdje pošumljena, obnovljena. Pojašnjava neka pitanja koja se odnose na istraživanje planina, pa navodi kako je zima loše vrijeme za istraživanje terena na umjerenim planinama, jedino ako snijeg i led nisu bitni za istraživanje. Govori i o njegovom posmatranju pejzažnih promjena posljednjih godina, zahvaljujući kartografskim podacima. Govori i o pitanjima istraživanja. O ulozi literature i podataka koji se mogu iskoristiti za istraživanje. U drugom dijelu rada govori o komparaciji Rocky Mountains i Alpa i koliko je to dobra tema za izučavanje. Bavi se javnim pitanjima, učešću javnosti pri otkrivanju korijena problema, jer kako navodi jedno od najvećih postignuća jeste privući pažnju javnosti.

* * *

Ovaj zbornik radova je ponudio zanimljive perspektive proučavanja ekohistorije. Tematski je raznolik i dinamičan obuhvatio je i dotakao se brojnih ekohistorijskih tematika. U ovom zborniku radova, ponuđeni su brojni pristupi na osnovu kojih bi mogli nastajati i drugi radovi, a svakako da predstavlja dobru motivacijsku podlogu za stvaranje drugih ekohistorijskih studija. Prožet ilustracijama, fotografijama i prikazima, drži pažnju čitaoca i definitivno je nešto što se treba pročitati. Ono što bi se moglo staviti kao manjkavost jeste činjenica da na kraju studija nisu ponuđeni podaci o korištenim bibliografskim jedinicama, no to svakako ne utječe na kvalitet ovog zbornika radova.

Ema PAŠIĆ

Ekonomska i ekohistorija
Economic- and Ecohistory

Časopis za gospodarsku povijest i povijest okoliša

Journal for Economic History and Environmental History

Tema broja / Topic

Iz povijesti šuma sjevernog i istočnog Jadrana
From the forest history of the northern and eastern Adriatic

Volumen XIV / Broj 14
Zagreb – Samobor 2018
ISSN 1845-5867
UDK 33 + 9 + 504.3

Nakladnici / Publishers:

Društvo za hrvatsku ekonomsku povijest i ekohistoriju
Society for Croatian Economic History and Environmental History
Ivana Lučića 3, HR – 10000 Zagreb
tel.: +385/1/4092-148, fax: +385/1/4092-879
sites.google.com/site/ekoekohist/

Izdavačka kuća Meridijani
p.p. 132, 10430 Samobor
tel.: 01/33-62-367, faks: 01/33-60-321
e-mail: meridijani@meridijani.com
www.meridijani.com

Sunakladnik / Co-publisher:

Ekohistorijski laboratorij Centra za komparativnohistorijske i interkulturalne studije
Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu
www.ffzg.unizg.hr; http://ckhis.ffzg.unizg.hr/

Glavni i odgovorni urednik / Editor-in-chief:

Hrvoje Petrić

Uredništvo / Editorial Staff:

Dragutin Feletar, Željko Holjevac, Mira Kolar-Dimitrijević, Dubravka Mlinarić, Nenad Močanin,
Hrvoje Petrić, Drago Rokсандić, Mirela Slukan Altić, Ivica Šute

Međunarodno uredničko vijeće / International Editorial Board:

Drago Rokсандić – president/predsjednik (*Zagreb*), Daniel Barić (*Le Havre-Pariz, Francuska*), Marija Benić Penava (*Dubrovnik*), Slaven Bertoša (*Pula*), Zrinka Blažević (*Zagreb*), Tatjana Buklijaš (*Auckland, New Zealand*), Ljiljana Dobrovšak (*Zagreb*), Goran Đurđević (*Požega*), Josip Faričić (*Zadar*), Borna Fürst Bjeliš (*Zagreb*), Boris Golec (*Ljubljana, Slovenija*), Hrvoje Gračanin (*Zagreb*), Paul Hirt (*Tempe, SAD*), Andrej Hozjan (*Maribor, Slovenija*), Egidio Ivetic (*Padova, Italija*), Silvije Jerčinović (*Križevci*), Karl Kaser (*Graz, Austrija*), Isao Koshimura (*Tokio, Japan*), Marino Manin (*Zagreb*), Christof Mauch (*München, Njemačka*), Kristina Milković (*Zagreb*), Ivan Mirnik (*Zagreb*), Mirjana Morosini Dominick (*Washington D.C., SAD*), Géza Pálffy (*Budimpešta, Mađarska*), Daniel Patafta (*Zagreb*), Hrvoje Petrić (*Zagreb*), Lajos Rácz (*Szeged, Mađarska*), Gordana Ravančić (*Zagreb*), Marko Šarić (*Zagreb*), Mladen Tomorad (*Zagreb*), Jaroslav Vencalek (*Ostrava, Češka*), Milan Vrbanus (*Slavonski Brod, Zagreb*), Frank Zelko (*Burlington, VT, SAD*), Zlata Živaković Kerže (*Osijek*), Ivana Žebec Šilj (*Zagreb*)

UDK oznake članaka / Article's UDC markups:

Ivica Zvonar

Prijelom / Layout:

Saša Bogadi

Za nakladnike / Journal directors:

Petra Somek, Hrvoje Petrić, Vesna Vlahović-Štetić

ISSN 1849-0190 (Online)

ISSN 1845-5867 (Tisak)

Tisak / Print by:

Bogadigrafika, Koprivnica 2018.

Adresa uredništva / Mailing addresses:

Hrvoje Petrić (editor/urednik)
Odsjek za povijest, Filozofski fakultet
Ivana Lučića 3, HR-10000 Zagreb
e-mail: hrvoje.petric@ffzg.hr
ili Vinka Vošickog 5, HR-48000 Koprivnica

Tiskano uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja RH

Print supported by Ministry of science and education of Republic of Croatia

Na naslovnici / Cover:

Greening Istria: San Donat, up the Mirna valley 2018 (Photo E. Johann)

Ekonomsku i ekohistoriju referiraju:

CAB Abstracts

HISTORICAL ABSTRACTS, ABC CLIO Library, Santa Barbara, California, USA

AMERICA: HISTORY AND LIFE, Washington, USA

JOURNAL OF ECONOMIC LITERATURE (JEL), Pittsburgh, USA

CENTRAL AND EASTERN ONLINE LIBRARY, Frankfurt am Main, Deutschland

ECONLIT – AMERICAN ECONOMIC ASSOCIATION, Nashville, USA